

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології,
географії, рекреації і туризму

Вілна ПЕРЕСАДЬКО

“ 02 ” вересня 2023р.

Робоча програма навчальної дисципліни

ГЕОІКОНІКА

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий магістерський

галузь знань 10 Природничі

(шифр і назва)

спеціальність 106 Географія

(шифр і назва)

освітня програма «Географія», «Картографія, геоінформаційні системи і
дистанційне зондування Землі».

(шифр і назва)

спеціалізація -

(шифр і назва)

вид дисципліни обов'язкова

(обов'язкова/за вибором)

факультет геології, географії, рекреації і туризму

2023/ 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“28” серпня 2023 року, протокол № 11

Розробники програми: професор кафедри фізичної географії та картографії, д. геогр. наук ПЕРЕСАДЬКО Віліна Анатоліївна

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії

Протокол № 1 від “28” серпня 2023 року

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

Юлія ПРАСУЛ
(підпис, прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантами освітніх програм:

Гарант ОП «Географія»

Наталія БУБИР

Гарант ОП «Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі»

Анатолій БАЙНАЗАРОВ

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол № 7 від “28” серпня 2023 року

Заступник голови науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис)
Юлія ПРАСУЛ
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Геоіконіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістр спеціальності 106 Географія освітніх програм «Географія», «Картографія, геоінформаційні системи і дистанційне зондування Землі».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування глибоких знань з теорії геозображень, як складової сучасної картографії для вирішення наукових і прикладних задач в науках про Землю.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методичні засади картографії і геоінформатики, новітні підходи щодо візуалізації оточуючої дійсності.

Перелік загальних і фахових компетентностей, що формуються при вивченні курсу:

1. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК01).
2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК02 Картографія)
3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) (ЗК02 Географія).
4. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, застосовувати знання у практичних ситуаціях (у межах СК03)
5. Здатність застосовувати знання з картографії у процесі розв'язання професійних задач, володіти прийомами опису, аналізу, систематизації інформації, отриманої з тематичних карт, укладати картографічні твори із застосуванням сучасних технологій (СК11 Географія).
6. Здатність використовувати географічні інформаційні технології для вирішення дослідницьких завдань у галузі географії (у межах СК03).
7. Володіння науковими теоріями, концепціями і парадигмами географічної науки (СК1 Географія).
8. Володіння основами дослідницької діяльності, уміння застосовувати загальнонаукові та спеціальні методи досліджень, дослідницькі навички.
9. Здатність застосовувати знання з картографії, уміння роботи зі статистичними базами даних, збору, узагальнення та обробки статистичної інформації та її графічної візуалізації у географічних дослідженнях (СК10)

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основним завданням вивчення дисципліни є навчити студентів орієнтуватися у виборі масиву картографічних засобів візуалізації інформації про навколишнє середовище в залежності від поставлених практичних і теоретичних задач.

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин - 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1	1
Семестр	
1	1
Лекції	
32 год.	8
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	6
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
102 год.	136
Індивідуальні завдання	
-	

1.6. Заплановані результати навчання:

- Комплексно застосовувати знання з картографії, укладати та використовувати картографічні твори (в тому числі веб-карти) у географічних дослідженнях і в процесі розв'язання професійних задач (у межах ПР14).

- Володіти методами моделювання і прогнозування географічних явищ і процесів із застосуванням картографічних і математичних методів та геоінформаційних технологій.

- Володіти навичками роботи з геоінформаційними системами і застосування геоінформаційних технологій у географічних дослідженнях (у межах ПР07 Географія).

- Здійснювати дослідження, провадити інноваційну діяльність на основі сучасних методів, форм організації, засобів, прийомів наукового аналізу географічних процесів, використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички з фундаментальних дисциплін з метою отримання нових знань, розроблення нових методів і процедур в географії (ПР04).

- Використовувати картографічні твори у географічних дослідженнях, застосовує різні прийоми картографічного методу дослідження (ПР17 Географія).

- Планувати і виконувати теоретичні і прикладні дослідження, мати навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення, здатний нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності (у межах ПР14 Географія).

- Збирати, обробляти, аналізувати, критично оцінювати, систематизувати інформацію з різних джерел, відповідні картографічні джерела під час проведення географічних досліджень, обґрунтовувати доцільність їх використання (у межах ПР18 Географія)

За результатами навчання проводиться екзамен у 1-му семестрі.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Новітні концепції в теорії візуалізації геопростору
2. Сучасні погляди на сутність геозображень
3. Геоіконометрія

Розділ 1. «Новітні концепції в теорії візуалізації геопростору».

Тема 1. Картографія і геоінформатика. Вплив інформатизації суспільства на зміни в структурі і сутності картографії. Історія формування і трансформації картографічних концепцій в Україні і світі. Комунікативна концепція. Гносеологічна, або модельно-пізнавальна концепція. Семіотична концепція. Геоінформаційна концепція в картографії, як напрям конвергенції різних концепцій в теорії картографії.

Тема 2. Єдина теорія геозображень. Фактори формування теорії геозображень. Геоіконіка, як міждисциплінарна наука. Можливості і перспективи розвитку геоіконіки. Прийоми аналізу геозображень в світлі теорії геозображень.

Розділ 2. «Сучасні погляди на сутність геозображень»

Тема 1. Геозображення як графічні моделі планети. Поняття і визначення геозображень. Класифікація геозображень. Плоскі, об'ємні і динамічні геозображення: сутність, переваги, недоліки та можливості при відображенні і аналізі оточуючої дійсності.

Тема 2. Системи геозображень. Комбінування геозображень і можливості їх сумісного застосування в науках про Землю. Модельні, комунікативні, пізнавальні і семіотичні властивості геозображень. Психологічні особливості сприйняття геозображень як образів оточуючої дійсності. Сучасні підходи до проектування умовних знаків: реалії і перспективи. Поняття гіпергеозображень.

Тема 3. Поняття графічного образу. Поняття графічного образу. Особливості формування графічного образу в картографії і геоінформатиці. Розпізнавання графічних образів. Помилки при формуванні географічного образу: їх класифікація, розпізнавання і аналіз. Особливості читання геозображень, як процес отримання інформації в науках про Землю.

Розділ 3. «Геоіконометрія»

Тема 1. Просторово-часові діапазони в геоіконіці. Співвідношення масштабів різних геозображень. Поле масштабів геозображень. Часові діапазони геозображень. Генералізація геозображень: сутність, види і особливості генералізації графічних образів локалізованих в точках, на лініях і площах.

Тема 2. Геоіконометрія і математичне моделювання. Особливості застосування геоінформаційних технологій в картоукладанні. Розробка тематичних карт згідно конкретних досліджень в науках про Землю.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб.	інд.	с.р.		л	с	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Розділ 1. Новітні концепції в теорії візуалізації геопростору													
Тема 1. Картографія і геоінформатика	18	4					14		1				19
Тема 2 Єдина теорія геозображень	22	4	4				14		1				19
Разом за розділом 1	40	8	4				28		2	-			38
Розділ 2. Сучасні погляди на сутність геозображень													
Тема 3. Геозображення як графічні моделі планети	22	6					16		2				20
Тема 4. Системи геозображень	26	6	6				14		1	4			19
Тема 5. Поняття графічного образу	23	4	3				16		1	2			19
Разом за розділом 2	71	16	9				46		4	6			58
Розділ 3. Геоіконометрія.													
Тема 6. Просторово-часові діапазони в	18	4					14		1				20

геоіконіці												
Тема 7. Геоіконометрія і математичне моделювання	21	4	3			14		1				20
Разом за розділом 3	39	8	3			28		2	-			40
Усього годин	150	32	16			102		8	6			136

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Порівняння геозображень загально географічного характеру у вітчизняних і зарубіжних картографічних творах	4	
2	Особливості двох- і трьохвимірних та динамічних геозображень	6	4
3	Аналіз помилок у картографічних творах	3	2
4	Обґрунтування застосування знань з геоіконіки у власних наукових дослідженнях	3	
	Разом	16	6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми <i>Опанувати поглиблено матеріал за темами:</i>	Кількість годин	
		денне	заочне
1	Розвиток комунікативної пізнавальної концепції за межами України	14	19
2	Становлення пізнавальної (пізнавально-модельної) концепції в роботах зарубіжних учених	14	19
3	Внесок європейських учених у розвиток семіотичної концепції картографії	16	20
4	Формування знань і умінь роботи з геозображеннями в науках про Землю	14	19
5	Ознайомлення з базовими картографічними творами країн світу	16	19
6	Юридичні аспекти авторства в картографії і геоінформатиці	14	20
7	Трансформація геозображень в залежності від практичних задач	14	20
	Разом	102	136

6. Індивідуальні завдання

Згідно з навчальним планом відсутні

7. Методи контролю

Семінарські заняття, тестовий контроль, виступ з інформаційним повідомленням, поточне експрес-опитування, , екзамен.

Самоконтроль - методичні розробки до відповідних розділів курсу містять завдання для самопідготовки, питання для самоконтролю, тести, які дозволяють студентам особисто проконтролювати повноту засвоєння ними теоретичного матеріалу курсу та виявити проблемні моменти.

Поточний контроль :

- експрес-контроль передбачає розгорнуту текстову відповідь на запропоновані питання із використанням відповідної термінології, наведенням прикладів, обґрунтуванням викладених положень;

- усне опитування/тестовий контроль (при дистанційному форматі) під час семінарських занять контролює якість засвоєння теоретичного матеріалу, дозволяє виявити здатність студентів узагальнювати набуті знання;

- контроль роботи з базами даних дозволяє оцінити здатність студентів до комунікації, їх вміння належним чином використовувати новітні комп'ютерні технології для отримання, аналізу та поширення географічної інформації, а також вміння належним чином оприлюднити ту її частину, яка має найбільшу науково-практичну цінність;

- контроль результатів виступів на семінарах дозволяє виявити ступінь підготовки студентів до самостійної науково-дослідної діяльності.

9. Схема нарахування балів

Семінарські заняття, інформаційні повідомлення				Екзамен	Сума
Розділ 1	Розділ 2	Розділ 3	Разом		
T1-T2	T3-T5	T6-T7			
15	30	15	60	40	100

T1, T2 ... – теми в розділах.

Підсумковий екзамен передбачає письмову відповідь на поставлені питання. До підсумкового семестрового контролю (екзамену) допускаються студенти, які виконали роботи, що передбачені навчальною програмою і набрали 18 балів поточного контролю. Загальний бал допуску до екзамену – 30 балів.

Критерії оцінювання семінарських занять з курсу «Геоіконіка»

Назва роботи	Оцінювання			
	Макс.	Бали	Графічна інтерпретація	Примітка

	кількість балів		результатів	
Обґрунтування розробки умовних знаків загально географічних карт на основі порівняння геозображень загально географічного характеру у вітчизнаних і зарубіжних картографічних творах	15	10	Представлено зображення об'єкту за топокартами 20 і більше зарубіжних країн і України	
		5	Представлено зображення об'єкту за топокартами 10-20 зарубіжних країн і України	
		2	Представлено зображення об'єкту за топокартами 5-10 зарубіжних країн і України	
		5	Обґрунтування запропонованого знаку з урахуванням картографічних стандартів та психофізичних особливостей сприйняття графічної інформації	Без цього пункту результат не зараховується
Схема нарахування балів			10+5=15 оцінка «5» 5+5=10 оцінка «4» 2+5=7 оцінка «3»	
Особливості двох- і трьохвимірних та динамічних геозображень	15	10	Проаналізовано переваги і недоліки двох-, трьохвимірних і динамічних геозображень 3-х категорій явищ і процесів (природних, соціально-економічних та екологічних)	
		5	Проаналізовано переваги і недоліки двох-, трьохвимірних і динамічних геозображень 2-х з 3-х категорій явищ і процесів (природних, соціально-економічних та екологічних)	
		2	Проаналізовано переваги і недоліки двох-, трьохвимірних і динамічних геозображень однієї з 3-х категорій явищ і процесів (природних, соціально-економічних та екологічних)	
		5	Презентація і захист своєї точки зору	Без цього пункту результат не зараховується

Схема нарахування балів			10+5=15 оцінка «5» 5+5=10 оцінка «4» 2+5=7 оцінка «3»	
Аналіз помилок у картографічних творах	15	10	Виявлено, проаналізовано і представлено 5 карт з наявними помилками	
		5	Виявлено, проаналізовано і представлено 3 карт з наявними помилками	
		2	Виявлено, проаналізовано і представлено 1 карту з наявними помилками	
		5	Презентація і захист своєї точки зору	Без цього пункту результат не зараховується
Схема нарахування балів			10+5=15 оцінка «5» 5+5=10 оцінка «4» 2+5=7 оцінка «3»	
Обґрунтування застосування знань з геоіконіки у власних наукових дослідженнях	15	3	Розробка, представлення і обґрунтування застосування картографічного двохмірного зображення	
		3	Розробка, представлення і обґрунтування застосування трьохмірного зображення	
		3	Розробка, представлення і обґрунтування застосування динамічного зображення	
		3	Розробка, представлення і обґрунтування застосування прийомів картометрії	
		3	Розробка, представлення і обґрунтування застосування прийомів морфометрії	
Схема нарахування балів			3*5=15 оцінка «5» 3*4=12 оцінка «4» 3*3=9 оцінка «3» 3*2=6 оцінка «2» 3*1=6 оцінка «2»	
Всього				60

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10.Рекомендована література

Основна література

1. Божок А.П., Осауленко Л.Є., Пастух В.В. Картографія. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 252 с.
2. Володченко О. Картосеміотика : Тлумачний міні-словник. – Дрезден: Дрезден. техн. ун-т, 2005. – 50 с.
3. Геоінформаційне картографування в Україні: концептуальні основи і напрямки розвитку / за ред. Руденка Л.Г.. – К. : Наукова думка, 2011. – 104 с.
4. Пересадько В.А. Задачі за географічними картами: типові та нестандартні з розв'язаннями. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 128 с.
5. Пересадько В. А. Картографічне забезпечення екологічних досліджень і охорони природи. – Х., 2009. – 350 с.
6. Шипулін В.Д. Основи ГІС-аналізу: навч. посібник / В.Д. Шипулін. – Х. ХНУМГ, 2014. – 330 с.

Допоміжна література

1. Даценко Л. М. Навчальна картографія в умовах інформатизації суспільства: теорія і практика. Монографія. – К.: ДНВП «Картографія», 2011 – 228 с.
2. ДСТУ 2494-95. Картографія. Терміни та визначення.
3. Картографічні матеріали у складі проектної документації фондів ЦДНТА України: довідник. – Х. ЦДНТА України, 2012. – 464 с.
4. Козаченко Т.І., Пархоменко Г.О., Молочко А.М. Картографічне моделювання. – Вінниця: Антекс-У ЛТД, 1999. – 328 с.
5. Сосса Р.І. Картографування території України: історія, перспективи, наукові основи. – К. Наук.думка, 2005. – 292 с.
6. Donohue Richard G. Web Cartography with Web Standards: Teaching, Learning, and Using Open Source Web Mapping Technologies.- University of Wisconsin-Madison, Doctor of Philosophy (Geography) Dissertation, 2014.- 167 (173) p.

7. Roth Robert E. Interacting with Maps: The science and practice of cartographic interaction.- The Pennsylvania State University, Doctor of Philosophy (Geography) Dissertation. - 2011. - 215 (225) p.

**Посилання на інформаційні ресурси
в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення**

1. Фонди Центральної наукової бібліотеки ХНУ ім. В.Н.Каразіна.
2. Фонд бібліотеки кафедри фізичної географії та картографії.
3. Мережа Інтернет.
4. Електронні ресурси кафедри фізичної географії та картографії

Методичне забезпечення

1. Сайт кафедри фізичної географії та картографії:
physgeo.univer.kharkov.ua